

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

G.T.Xusanova	
Boshlang'ich sinflarda zid ma'noli so'zlardan o'rinli foydalanish ko'nikmasini shakllantirish.....	335
M.A.Kuchkarova	
Развитие креативности учащихся с помощью игровых методов обучения	338
Z.M.Sidikova, X.T.Ibroximova	
Allomalar merosi vositasida o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik yo'nalishlari	342
K.Sh.Nishonova	
Boshlang'ich ta'limda integrativ ta'lim va uning turlari.....	347
A.R.Dilbarjonov	
Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol usullar va zamonaviy axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish usullari	350
I.V.Xoldarova, M.D.Akbarova	
Kichik yoshli o'quvchilarni savodga o'rgatishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning samarasi	354
M.M.Abdumannopov	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirish masalalari	358
T.Y.Bakirov, O.S.Axmadjonova	
Maktab matematikasida kasrlar mavzusini induktiv metodika asosida o'qitish xususiyatlari	362
N.A.Qodirova	
Texnika oliy o'quv yurtlari talabalarida yozish ko'nikmalarini wiki- texnologiya asosida rivojlantirish metodikasi" (Ingliz tilini o'qitish misolida).....	366
Z.N.Ortiqova	
Oilada bolalarni milliy qadriyatlar va an'analar asosida tarbiyalashning pedagogik omillari	370
M.N.Nasritdinova, T.A.Egamberdiyeva	
Ta'limda o'zlashtirish samaradorligini oshirishda artpedagogikaning o'rni	377
I.Kirgizov	
"Ey sabo" – komil insonga aksiologik yondashuv.....	381
A.T.Karimov	
Milliy musiqaning shakllanishi va rivojlanishida xalq qo'shiqlarini qayta ishlashning o'ziga xos tamoyillari	386
A.M.Nurmuxammadjonov	
Jamiyatning yangi taraqqiyot bosqichida yoshlar musiqiy tafakkurini yuksaltirish zaruriyati.....	390
M.M.Najmetdinova	
Ommaviy-madaniy tadbirlar tushunchasining mazmun-mohiyati va konseptual asoslari	396
M.Kurbanova	
Dutor cholg'usi ijrochiligida musiqiy savodxonlikni shakllantirish metodlari.....	400
X.M.Shermatova	
Maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati	403
T.N.Shokirov	
Markaziy Osiyo madaniyati va san'ati jahon madaniyatining rivojlanish chorrahasi	407
B.M.Qurbonova	
Ijodkor ongida badiiy tafakkur holatini o'zgartirishga sabab bo'luvchi omillar	410
L.Sh.Shukurova	
Zardo'zlik san'ati buyumlarining badiiy uslubiy jihatlari va uning ilmiy tahlili.....	415
A.A.A'zamjonov	
Yangi O'zbekistonda ma'rifatli jamiyat qurishda tasviriy va amaliy san'atning o'rni	419
A.A.Abdisattorov	
Musiqqa fani o'qituvchisining ijodiy kompetentligini rivojlantirish omillari	422
I.D.Rustamov	
O'zbek zarbli cholg'ularining ijtimoiy hayotdagi o'rni (Doira cholg'usi misolida).....	428
A.A.Ergashev	
Vokal-xor ta'limida finale-2003 dasturining qo'llanishi.....	432
A.A.Mamurov	
Rishton kulolchilik maktabining rivojlanish bosqichlari	438

UO'K: 303.03

TEXNIKA OLIY O'QUV YURTLARI TALABALARIDA YOZISH KO'NIKMALARINI WIKI-TEKNOLOGIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI" (INGLIZ TILINI O'QITISH MISOLIDA)**METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF WRITING SKILLS IN TECHNICAL HIGHER EDUCATION STUDENTS ON THE BASE OF WIKI-TECHNOLOGY" (EXAMPLE OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE)****МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ПИСЬМЕННОСТИ У СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ НА ОСНОВЕ ВИКИ-ТЕХНОЛОГИИ" (ПРИМЕР ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ)****Qodirova Nargiza Abdusalom qizi** Farg'ona Davlat universiteti Amaliy ingliz tili kafedrasasi o'qituvchisi, Pedagogika nazariyasi.
Pedagogik ta'limotlar tarixi yo'nalishi doktranti**Annotatsiya**

Ushbu maqola texnika oliy o'quv yurtlari talabalar uchun chet tili hisoblangan ingliz tilining, asosiy til ko'nikmalaridan biri hisoblangan - yozma ko'nikmasini o'qitishni wiki-texnologiyalar yordamida rivojlantirish metodikalarini tavsiya etadi. Ushbu usul texnika oliy o'quv yurti talabalariga ham, ingliz tili fani pedagoglariga ham birdek foydali ekanligi maqolada ilmiy faktlar bilan asoslanadi. Muallif maqolani yozish jarayonida asosan o'qituvchi-pedagog shaxsi tomonidan yondashib, wiki-texnologiyalarni dars jarayonida qanday va nima maqsadda qo'llash bo'yicha ko'rsatmalar ham keltirib o'tadi. Maqola matni yanada tushunarli bo'lishi uchun, wiki-texnologiya aslida nima ekanligi va uning ta'lim sohasidagi o'rinli qanchalik ahamiyatli ekanligiga urg'u beriladi. Shuningdek, ingliz tilida yozma ko'nikmalar va ularning qiyinlik darajasi, talabalarga yozma ko'nikmalarni o'qitishning ijobiy jihatlari va yozma ko'nikmalarning turlari, ushbu turlarning o'z ichiga nimalarni olishi haqida ham qisqacha ma'lumot berilgan. Maqolada pedagog o'qitish jarayonida nimalarga ko'proq urg'u berishi, vaqtning ahamiyati, yozma ko'nikmani o'qitish jarayonidagi birlamchi va ikkilamchi omillarga alohida e'tibor beriladi va izohlanadi. Yozma nutqni rivojlantiruvchi wiki-texnologiyalardan bir nechtasining nomi maqolada keltirilib, ularning vazifasi alohida tushuntirilgan.

Аннотация

В данной статье рекомендуются методы развития английского языка как иностранного, одного из основных языковых навыков - навыков письма с использованием вики-технологий для студентов технических вузов. Основано на научных фактах, что этот метод одинаково полезен как студентам технического вуза, так и преподавателям английского языка. В процессе написания статьи автор подходит преимущественно с позиции учителя-педагога, и дает инструкции, как и с какой целью использовать вики-технологии в ходе урока. Для того, чтобы текст статьи был более понятен, акцент сделан на том, что на самом деле представляет собой вики-технология и насколько важна ее роль в сфере образования. В нем также представлен краткий обзор навыков письма на английском языке и уровня их сложности, преимуществ обучения учащихся навыкам письма, а также типов навыков письма и того, что эти типы включают. В статье уделяется особое внимание и поясняется, на что педагогу следует больше обращать внимание в процессе обучения, на важность времени, на основные и второстепенные факторы в процессе обучения навыкам письма. В статье названы некоторые вики-технологии, развивающие письменную речь, и отдельно объяснено их назначение.

Abstract

This article recommends the methods of developing English as a foreign language, one of the main language skills - writing skills using wiki technologies for students of technical universities. It is based on scientific facts that this method is equally useful for students of technical higher education institution and pedagogues of English language. In the process of writing the article, the author approaches mainly from the perspective of a teacher-pedagogue, and gives instructions on how and for what purpose to use wiki-technologies in the course of the lesson. In order to make the text of the article more understandable, emphasis is placed on what wiki technology actually is and how important its role is in the field of education. It also provides a brief overview of English writing skills and their level of difficulty, the benefits of teaching writing skills to students, and the types of writing skills and what these types include. In the article, special attention is given and explained to what the pedagogue should emphasize more in the process of teaching, the importance of time, the primary and secondary factors in the process of teaching writing skills. Some of the wiki-technologies that develop written speech are named in the article and their function is explained separately.

PEDAGOGIKA

Kalit so'zlar: wiki-texnologiya, yozma ko'nikma, texnika oliy o'quv yurti talabalari, yozish turlari, esse, telefon ilovalari, asosiy g'oyaning ustuvorligi.

Ключевые слова: вики-технологии, навыки письма, студенты технических вузов, виды письма, эссе, телефонные приложения, приоритет основной мысли.

Key words: wiki-technology, writing skills, technical university students, types of writing, essay, phone applications, the priority of main idea.

KIRISH

Yaqin kunlarda ta'lim sohasida texnologiya va unga yondosh bo'lgan so'zlarning qo'llanishi va texnologiyalarning ta'lim jarayoniga kirib kelishi ta'limning tezligi va sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmasdan qolmadi. Zamonaviy texnologiyalar sababli, ta'lim jarayoni va sferasi kengaydi, ilmiy tadqiqotlar jarayonida jaxon tajribalaridan foydalanish, chet mamlakatlar, xususan Sharq va G'arb mamlakatlari) pedagoglarining o'zaro fikr almashinuv jarayoni, xalqaro konferensiyalarning tashkillanishi va ijtimoiy tarmoqlarda eng so'nggi pedagogik nazariyalar va ularning amaliy natijalari tasviri tushirilgan rasm va videolarning joylanishi, eng kerakli metodik maqolalarning ta'limiy internet saytlaridan o'rin olishi misli ko'rilmagan va kutilmagan hodisa bo'ldi. O'zaro fikr almashinishlar natijasida sifatli va ta'lim standartlariga javob berishi ko'zda tutilgan pedagog-o'qituvchilarning o'qitish texnikalari keng ommaga taqdim etildi, o'quvchi va talabalarning bilim olish jarayonini osonlashtirish uchun metodik qo'llanmalar yosh kadrlarga namuna sifatida berildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Demak, ta'limda texnologiya o'zi nima, xususan wiki-texnologiya atamasining aynan ma'nosi nima? Wiki-texnologiya atamasidagi "wiki" so'zi "tez" degan ma'noni anglatadi, "texnologiya" so'zi esa "qurilma" demakdir, demak, "wiki-texnologiya" bu "tez ishga tushadigan qurilma" ma'nosini anglatar ekan. Wiki-texnologiya bugungi kunda millionlab web-sahifalar, xususan Wikipedia, onlayn ensiklopediyalar, MediaWiki, Wiktionary, Wikibooks, Wikiquote, Wikisource, Wikispecies, Wikinews, Wikiversity kabi katta loyihalarni o'z ichiga oladi.

Wiki-texnologiya Internet texnologiyalari yaratgan eng oxirgi va eng foydali texnologiya bo'lib, u har bir onlayn tashrif buyuruvchi shaxsga o'z ma'lumotlarini taqdim etibgina qolmasdan, ularni ma'lumotlar bazasiga yangilik kiritishga va o'z hissalarini qo'shishga undaydi. Eng kamida berilgan ma'lumotlarga izoh yozish imkoniyati mavjud bo'ladi, bu esa ushbu ma'lumotlar o'quvchi uchun qanchalik qadr-qimmatga ega bo'lganligini bilish uchun samarali vosita.

Shuningdek, wiki-sahifalardagi ma'lumotlarni to'ldirish va yanada boyitish uchun har bir foydalanuvchiga ma'lumotlarni tahrirlash, jumladan ma'lumot yaratish, ma'lumot qo'shish, qo'shilgan ma'lumotni olib tashlash kabi huquqlar beriladi. Bu esa ma'lumotlarning yanada mazmunli bo'lishini ta'minlaydi.

Ayniqsa, wiki-texnologiyalarning ingliz tilini o'qitishdagi o'rni va ahamiyati beqiyos: "Pedagog qachon sifatli ta'lim bera oladi?", qachonki til o'rgatish uchun yetarli sharoitlar mavjud bo'lganida va talabalar bilan doimiy ishlash muhitini yarata olganida, albatta. Misol uchun, til o'rgatish, xususan yozma ko'nikma shakllantirish uchun bir kunda o'tilgan 80 daqiqa dars kamdek tuyuladi, chunki til boshqalar bilan muloqot qilinib, taqqoslab, keng ko'lamda o'rganilgandagina yuksaladi. Wiki-texnologiyalar esa agar o'qituvchi talabalarni to'g'ri yo'naltira olsa va wiki-texnologiyalarning keng imkoniyatini talabalarga ochib bera olsa, talaba va o'qituvchi kutilgan natijaga erishishi shubhasizdir. Ayniqsa, ingliz tilidan mutlaqo yiroq bo'lgan, oliygoh va guruhdoshlari orasida "ingliz tilini o'rganish uchun yetarlicha atmosfera" topa olmagan (bundan tashqari, ushbu yo'nalish talabalari uchun chet tili darslari yetarlicha soatlarda tashkillanmaydi, bunga ingliz tilining noyo'nalish fan ekanligi dalil sifatida ko'rsatiladi) texnika oliygohlari talabalari uchun bu kabi qurilmalar bir talay imkoniyatlarni yaratadi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Ayniqsa, talabalar, ko'pincha, ingliz tilining yozma ko'nikmasini qiyin deb bilishadi, buning sababi va asosiy muammosi esa ushbu ko'nikmaning talabalarga taqdim etilish jarayonidir. Ko'pgina pedagoglar hali hanuz writing skill (yozma ko'nikma) ni o'rgatish uchun eski uslublardan va metodikalardan foydaladi, ya'ni taqdimot asosida namuna yoki shablon berish, kalit so'zlar va bog'lovchilarni o'rgatish, grammatik qoidalarni unutmaslik, shuningdek, talaba mavzuni tushunib ulgurmay tanaffus bo'lishi talabalarning bilim sifatini keskin tushib ketishiga sabab bo'ladi, albatta. Biroq, zamonaviy dunyo, texnologiyalar asri ushbu jarayonni yanada sifatli va tez sodir bo'lishini

ta'minlay oladi. Ya'ni, yozma ko'nikmaning ma'lum bir mavzusini o'rgatishdan avval, pedagog talabalarga bir qancha yozma ko'nikmalarni rivojlantiruvchi ilovalarni taqdim etishi, talabalarning diqqatini hozircha mayda detallarga emas, asosiy kontentni rivojlantirishga qaratmog'i lozim. Bu yerda asosiy content deyilganida ma'lum bir yozma ko'nikmaga doir mashg'ulotning asosiy ma'zmun-mohiyati ko'zda tutiladi. Fikrimizni kengroq yoritishdan avval, yozma ko'nikmalar qanday turlarni o'z ichiga olishini quyidagi jadval asosida bayon aytib qilishni lozim topdik:

Yozma ko'nikmalar ingliz tilida 4 ta katta turni o'z ichiga oladi.

Ular o'z ichiga quyidagilarni oladi.

Demak, yuqorida har bir yozma ko'nikma turining qanday janrlarni o'z ichiga olishini aytib o'tdik.

Ularni yozish jarayonidagi asosiy content esa so'z tanlovi, yozish uslubi (rasmiy, norasmiy), g'oyalar, ularning asoslanganligi, namunalar va faktlarning yetarlilik darajasi, originallik, so'zlarning gradatsiyasi (darajasi), gaplarning bir-biriga bog'langanligi deb aytishimiz mumkin.

Ikkilamchi omillar esa punktuatsiya, shablon, bog'lovchilarning qo'llanilishi, abzasga rioya qilinganligi, kichik Grammatik detallar, sinonimiya kabilar misol bo'la oladi. Albatta, yuqoridagi omillar ham o'z ichida yana bir qancha turlarga bo'linish xususiyatiga ega.

Pedagog-o'qituvchining asosiy vazifasi esa aynan asosiy kontentni qanday yaratishni talabalarga o'rgatish hisoblanadi. Wiki-texnologiyalar yordamida esa ikkilamchi omillar bemaolol hal qilinishi mumkin. Misol uchun smartfonlarga

- Grammarly. ...
- ProWritingAid. ...
- Hemingway. ...
- Wordtune. ...
- Writer.com. ...
- Ginger Software. ...
- iA Writer
- Linguix. ...

kabi ilovalarni o'rnatish orqali talabalar o'zlaridagi kamchiliklar, grammatik xatolarni bemaolol bilib olishlari mumkin bo'ladi. Bu orqali ular o'z ishlaridagi mayda grammatik xatolarni bartaraf etishi, vaqt tejashi, mukammal punktuatsiyaga ega bo'lishi mumkin.

Shuningdek, yozma ko'nikmalardagi eng qiyin va ko'p vaqt talab etadigan nuqta bu ularning tekshirilish jarayonidir. Ma'lumki, ingliz tili o'qituvchisi oraliq va yakuniy nazorat paytlarida yoki yozma ish uy vazifasi sifatida berilganidagina talabalar yozma ishlarini tekshiradilar va ularning eng ko'p vaqti grammatik xatolarni tushuntirish va izohlashga ketib qoladi. Mayda grammatik xatolar mavjudligi sababli ham, asosiy kontentning sifati birmuncha kamayadi. Wiki-texnologiya ayni shu kichik xatolarni to'g'rilab, asosiy g'oyani birinchi omil darajasiga olib chiqadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, wiki-texnologiyalar tillarni, xususan ingliz tilini o'qitishda katta ahamiyatga ega bo'lib, pedagog-o'qituvchilar va talabalarga qulay imkoniyatlarni va haqiqiy ingliz tilini o'qitish va o'rganish muhitini yaratadi desak mubolag'a bo'lmaydi. Hozirgi zamonaviy dunyoda ilm-fan olamining ham ildam qadamlar bilan olg'a borishida, texnologik qurilmalar metodikaning ijobiy tomonga o'zgarishi uchun qulay zamin hozirlamoqda. Bu esa ingliz tilini o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishi shubhasizdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Барышников Н.В. Теоретические и практические аспекты преподавания иностранных языков и культур в различных условиях.// Материалы всероссийской научно-методической конференции «Теория и практика преподавания иностранных языков и культур в различных условиях. Лемпертовские чтения – IV». – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2002. – С. 3-5.
2. TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIGA CHET TILINI O'RGATISHDA INTERFAOL TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASI, Qodirova Gavhar Alisher Qizi, Jizzax politexnika instituti mustaqil tadqiqotchisi
3. TEXNIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INGLIZ TILINI O'QITISH: MUAMMO VA YECHIMLAR Shaxakimova Mavjuda Tashpolatovna Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
4. <https://www.grammarly.com/blog/types-of-writing/>
5. <https://www.readingrockets.org/classroom/classroom-strategies/descriptive-writing>